NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-8]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

13.00.00-PEDAGOGIKA
journal.namdu.uz
PEDAGOGICAL

BOSHLANG‘ ICH TA’LIMDA INGLIZ TILINI O‘ QITISHDA VALDORF PEDAGOGIKASIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI

Qobilova Kamola Azamat qizi
Termiz davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi
Email: qobilovakamola474@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang‘ ich ta’lim bosqichida ingliz tilini o‘ qitishda Valdorf pedagogikasidan foydalanishning nazariy va metodologik asoslari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta’lim jarayonida chet tilini erta yoshdan o‘ rgatish masalasi muhim pedagogik vazifalardan biri bo‘ lib, bunda bolaning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga oluvchi ta’lim texnologiyalarini tanlash alohida ahamiyat kasb etadi. Valdorf pedagogikasi bolaning intellektual rivojlanishi bilan bir qatorda uning hissiy, ijtimoiy, ijodiy va estetik rivojlanishiga ham e’tibor qaratishi bilan boshlang‘ ich chet tili ta’limi uchun muhim metodologik imkoniyatlarni taqdim etadi. Maqolada Valdorf pedagogikasining yaxlitlik, ritm, taqlid, faoliyat orqali o‘ rganish, san’at va ijodkorlik, bolaning tabiiy rivojlanishini qo‘ llab-quvvatlash kabi tamoyillari ingliz tilini o‘ qitish kontekstida tahlil qilinadi. Shuningdek, hikoya, qo‘ shiq, she’r, harakatli o‘ yinlar, dramatizatsiya, rasm chizish va kundalik kommunikativ vaziyatlardan foydalanishning metodik imkoniyatlari ochib beriladi. Tadqiqot natijasida boshlang‘ ich sinflarda ingliz tilini Valdorf pedagogikasi asosida tashkil etishning konseptual-metodik modeli taklif etiladi.*

Kalit so‘ zlar: *boshlang‘ ich ta’lim, ingliz tili, Valdorf pedagogikasi, Rudolf Steiner, chet tilini o‘ qitish, til ta’limi, bolalar pedagogikasi, o‘ yin, hikoya, ijodkorlik, kommunikativ faoliyat.*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ВАЛЬДОРФСКОЙ ПЕДАГОГИКИ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ НА НАЧАЛЬНОЙ СТУПЕНИ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: *В статье анализируются теоретико-методологические основы использования вальдорфской педагогики при обучении английскому языку в начальном образовании. В условиях современного образования особое значение приобретает раннее обучение иностранному языку с учетом возрастных, психологических, эмоциональных и социальных особенностей детей. Вальдорфская педагогика, ориентированная на целостное развитие личности ребенка, создает определенные методические возможности для организации обучения английскому языку в начальной школе. Рассматриваются такие принципы вальдорфской педагогики, как целостность образовательного процесса, ритм, обучение через подражание и деятельность, использование искусства и творчества, эмоциональная вовлеченность и поддержка естественного развития ребенка. Особое внимание уделяется использованию рассказов, песен, стихотворений, двигательных игр, драматизации, рисования и повседневных коммуникативных ситуаций в обучении английскому языку. В статье предлагается концептуально-методическая модель организации начального обучения английскому языку на основе отдельных принципов вальдорфской педагогики.*

Ключевые слова: *начальное образование, английский язык, вальдорфская педагогика, Рудольф Штайнер, обучение иностранному языку, языковое образование, детская педагогика, игра, рассказ, творчество, коммуникативная деятельность.*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ВАЛЬДОРФСКОЙ ПЕДАГОГИКИ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ НА НАЧАЛЬНОЙ СТУПЕНИ ОБРАЗОВАНИЯ

Abstract: *This article examines the theoretical and methodological foundations of applying Waldorf pedagogy to English language teaching in primary education. Early foreign language learning has become an important component of contemporary education, requiring teaching approaches that correspond to children’s cognitive, emotional, social, and developmental characteristics. Waldorf pedagogy, originally developed within the educational ideas of Rudolf Steiner, emphasizes the holistic development of the child and provides a number of pedagogical principles that can be meaningfully adapted to primary foreign language education. The article analyses such principles as rhythm, learning through imitation and activity, artistic and creative expression, storytelling, play, emotional engagement, and age-appropriate development. Particular attention is paid to the methodological potential of songs, poems,*

movement activities, stories, role-play, drawing, dramatization, and everyday communicative situations in English language teaching. The article proposes a conceptual and methodological model for integrating selected Waldorf principles into primary English language education. It is argued that the pedagogically appropriate adaptation of Waldorf-inspired practices can contribute to creating an emotionally supportive, creative, and meaningful language-learning environment. At the same time, the article emphasizes that Waldorf pedagogy should not be mechanically transferred to contemporary primary education but should be critically adapted to national curricula, learning outcomes, digital realities, and the developmental needs of learners.

Keywords: *primary education, English language teaching, Waldorf pedagogy, Rudolf Steiner, foreign language education, child development, storytelling, play-based learning, creativity, language teaching methodology.*

KIRISH

Bugungi globallashuv va xalqaro kommunikatsiya jarayonlari xorijiy tillarni, xususan, ingliz tilini erta yoshdan o‘ rgatishga bo‘ lgan ehtiyojni kuchaytirmoqda. Ingliz tili nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki zamonaviy ilm-fan, texnologiya, ta’lim va madaniyatlararo aloqalarning muhim vositasi sifatida namoyon bo‘ lmoqda. Shu sababli boshlang‘ ich ta’lim bosqichidayoq o‘ quvchilarda ingliz tiliga ijobiy munosabatni shakllantirish, tinglab tushunish va og‘ zaki nutqning dastlabki ko‘ nikmalarini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan hisoblanadi.

Biroq boshlang‘ ich sinf o‘ quvchilariga ingliz tilini o‘ rgatish yuqori sinflardagi chet tili ta’limidan tubdan farq qiladi. Kichik yoshdagi bolalarda abstrakt tafakkur hali to‘ liq shakllanmagan bo‘ lib, ular bilimni ko‘ proq bevosita tajriba, harakat, takrorlash, taqlid, obraz va hissiy taassurotlar orqali o‘ zlashtiradilar. Shu nuqtayi nazardan, bolani faqat grammatik qoidalar va yodlashga asoslangan o‘ qitish usullari bilan cheklash samarali natija bermasligi mumkin.

Mazkur sharoitda bolaning tabiiy rivojlanishi, ijodkorligi, hissiy holati va faoliyatini ta’limning markaziga qo‘ yuvchi pedagogik yondashuvlarni o‘ rganish dolzarbdir. Shunday pedagogik yo‘ nalishlardan biri — Rudolf Steiner tomonidan XX asr boshlarida shakllantirilgan Valdorf pedagogikasidir.

Valdorf pedagogikasida bolaning intellektual rivojlanishi uning hissiy, ijtimoiy, jismoniy va ijodiy rivojlanishidan ajratib qaralmaydi. Ta’lim mazmunini bolaning rivojlanish bosqichlariga muvofiq tashkil etish, san’at, hikoya, musiqa, harakat va amaliy faoliyatdan foydalanish ushbu yondashuvning muhim jihatlaridan biridir.

Shu sababli Valdorf pedagogikasining barcha qoidalarini boshlang‘ ich ingliz tili ta’limiga to‘ liq ko‘ chirish emas, balki uning metodik jihatdan samarali elementlarini zamonaviy chet tili ta’limi bilan integratsiya qilish masalasi alohida ilmiy qiziqish uyg‘ otadi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi boshlang‘ ich ta’limda ingliz tilini o‘ qitishda Valdorf pedagogikasining nazariy-metodologik imkoniyatlarini aniqlash hamda uning samarali elementlarini zamonaviy chet tili metodikasi bilan integratsiya qilishning pedagogik asoslarini ishlab chiqishdan iborat.

Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

Valdorf pedagogikasining nazariy asoslarini o‘ rganish;

boshlang‘ ich yoshdagi bolalarning ingliz tilini o‘ zlashtirish xususiyatlarini aniqlash;

Valdorf pedagogikasining asosiy tamoyillarini chet tili ta’limi nuqtayi nazaridan tahlil qilish;

hikoya, musiqa, o‘ yin, harakat va san’atning til o‘ rganishdagi metodik imkoniyatlarini aniqlash;

Valdorf pedagogikasi elementlarini kommunikativ va faoliyatga yo‘ naltirilgan ingliz tili ta’limi bilan integratsiya qilish yo‘ llarini belgilash;

boshlang‘ ich ingliz tili ta’limi uchun konseptual-metodik model taklif qilish.

Tadqiqotda nazariy tahlil, pedagogik modellashtirish, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va metodik umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Tizimli yondashuv Valdorf pedagogikasi va ingliz tilini o‘ qitish metodikasining o‘ zaro bog‘ liq komponentlarini yaxlit pedagogik tizim sifatida ko‘ rib chiqishga imkon beradi.

Shaxsga yo‘ naltirilgan yondashuv bolaning individual rivojlanish sur’ati, qiziqishi, ehtiyoji va psixologik xususiyatlarini hisobga olishni nazarda tutadi.

Faoliyatga yo‘ naltirilgan yondashuv tilni faqat nazariy bilim sifatida emas, balki amaliy faoliyat jarayonida o‘ zlashtirishga urg‘ u beradi.

Kommunikativ yondashuv esa ingliz tilidan real yoki modellashtirilgan muloqot vaziyatlarida foydalanishni asosiy metodik maqsadlardan biri sifatida belgilaydi.

Valdorf pedagogikasi Rudolf Steinerning antropozofik falsafiy qarashlari bilan bog‘ liq holda XX asr boshlarida shakllangan. Birinchi Valdorf maktabi 1919-yilda Germaniyaning Stuttgart shahrida tashkil etilgan.

Ushbu pedagogik tizimning markazida bolaning yaxlit rivojlanishi g‘ oyasi turadi. Ta’lim jarayonida bolaning intellektual imkoniyatlari bilan bir qatorda uning hissiy, ijtimoiy, estetik va amaliy faoliyatiga ham e’tibor qaratiladi.

Valdorf pedagogikasining asosiy metodologik xususiyatlarini quyidagicha umumlashtirish mumkin:

yaxlit rivojlanish tamoyili;
yosh va rivojlanish bosqichlariga moslik;
ta'limda ritm va takroriylik;
taqlid va namuna orqali o‘ rganish;
o‘ yin va faoliyat orqali bilim olish;
san'at va ijodkorlikdan foydalanish;
hikoya va obrazlarning pedagogik imkoniyatlaridan foydalanish;
hissiy jihatdan qo‘ llab-quvvatlovchi ta'lim muhiti.

Ushbu tamoyillarning bir qismi zamonaviy boshlang‘ ich chet tili metodikasi bilan hamohangdir. Xususan, kichik yoshdagi bolalarni tilga jalb etishda qo‘ shiq, she'r, o‘ yin, harakat, hikoya va dramatizatsiyadan foydalanish keng qo‘ llanadi.

1. Ritm va takrorlash

Boshlang‘ ich yoshdagi bolalar uchun muntazam takrorlanadigan faoliyatlar o‘ quv jarayonini tushunarli va oldindan taxmin qilinadigan qiladi.

Masalan, ingliz tili darsining boshlanishida har kuni bir xil qisqa salomlashuv qo‘ shig‘ idan foydalanish mumkin:

“Good morning, good morning, how are you today?”

Keyinchalik ushbu ritmik faoliyatga:
weather;
days of the week;
feelings;
classroom objects
kabi mavzular kiritiladi.

Bunday takrorlash mexanik yodlash emas, balki kontekstual va hissiy takrorlash shaklida tashkil etilganda til birliklarining tabiiy o‘ zlashtirilishiga yordam beradi.

Valdorf pedagogikasida hikoya muhim pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Boshlang‘ ich ingliz tili ta'limida qisqa va obrazli hikoyalardan foydalanish o‘ quvchilarning tinglab tushunish, lug‘ at boyligi va tasavvurini rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin.

Masalan, “A Little Red Bird” mavzusida qisqa hikoya beriladi:

“This is a little red bird. The bird lives in a tree. Every morning, the bird sings.”

O‘ qituvchi hikoyani rasmlar, imo-ishoralar va ovoz ohangi orqali ifodalaydi. O‘ quvchilar esa ayrim so‘ zlarni harakat bilan ko‘ rsatadilar.

Shunday qilib, yangi so‘ z:
bird —ko‘ rish + eshitish + harakat + obraz
orqali o‘ zlashtiriladi.

3. Qo‘ shiq va musiqa

Musiqa kichik yoshdagi bolalarning hissiy faolligini oshirish va til birliklarini ritmik tarzda takrorlash imkonini beradi.

Masalan:
Hello – hello!
How are you?
I'm happy,
How about you?
kabi qisqa qo‘ shiq orqali salomlashish va his-tuyg‘ ularni ifodalash birliklari o‘ rgatiladi.

Musiqiy faoliyat quyidagi ko‘ nikmalarni rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin:
pronunciation;
listening;
vocabulary;
rhythm;
memory;
emotional engagement.

4. Harakatli o‘ yinlar

Valdorf yondashuvining faoliyatga asoslangan xususiyatlari boshlang‘ ich ingliz tili darslarida harakatli o‘ yinlar bilan uyg‘ unlashadi.

Masalan, “Touch and Say” o‘ yinida o‘ qituvchi:

“Touch the door!”

desa, o‘ quvchilar eshik yoniga borib, “door” so‘ zini takrorlaydilar.

Shuningdek:

“Stand up!”

“Sit down!”

“Walk!”

“Jump!”

“Turn around!”

“Touch the window!”

kabi buyruqlar orqali ingliz tili jismoniy faoliyat bilan birlashtiriladi.

Bunday yondashuv ayniqsa kichik yoshdagi o‘ quvchilar uchun muhim, chunki ularning diqqatini uzoq vaqt davomida faqat og‘ zaki tushuntirish orqali ushlab turish qiyin.

Valdorf pedagogikasida san’at ta’limning yordamchi vositasi emas, balki uning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Ingliz tili darslarida rasm chizish, rang berish, qo‘ l mehnati va dramatizatsiyadan foydalanish mumkin.

Masalan, “My Family” mavzusida o‘ quvchilar oila a’zolarining rasmini chizadilar va:

This is my mother.

This is my father.

This is my brother.

kabi sodda gaplardan foydalanadilar.

Natijada ingliz tili lug‘ ati o‘ quvchining shaxsiy tajribasi bilan bog‘ lanadi.

Boshlang‘ ich yoshdagi bolalar rolli vaziyatlarga tez kirishadi. Shu sababli ingliz tilidagi oddiy dialoglarni dramatizatsiya qilish samarali metodik vosita bo‘ lishi mumkin.

Masalan:

At the shop

A: Hello!

B: Hello!

A: Can I have an apple, please?

B: Here you are.

A: Thank you.

B: You’re welcome.

O‘ quvchilar xaridor va sotuvchi rollarini bajaradilar.

Bu jarayonda til materiali abstrakt qoidalar orqali emas, balki faoliyat va muloqot orqali o‘ zlashtiriladi.

Valdorf pedagogikasining zamonaviy ingliz tili ta’limiga integratsiyasi uning barcha nazariy qoidalarini to‘ liq ko‘ chirishni anglatmaydi. Aksincha, boshlang‘ ich ta’limning davlat standarti, o‘ quv dasturi, zamonaviy kommunikativ metodlar va bolalarning individual ehtiyojlari bilan mos keladigan elementlarni tanlab olish zarur.

Quyidagi integratsion modelni taklif etish mumkin:

Valdorf elementi	Ingliz tili ta’limidagi vosita	Kutiladigan natija
Ritm	qo‘ shiq, chant, takrorlash	lug‘ at va talaffuzni mustahkamlash
Hikoya	story-based learning	listening va vocabulary
Harakat	action games, TPR	so‘ zlarni amaliy o‘ zlashtirish
San’at	drawing, colouring	ijodkorlik va vocabulary
Dramatizatsiya	role-play	speaking
Takrorlash	daily routines	avtomatlashgan til birliklari
Taqlid	teacher modelling	talaffuz va nutq namunalarini o‘ zlashtirish
Erkin ijod	storytelling, drawing	mustaqil fikrlash

Ushbu integratsiya orqali Valdorf pedagogikasining bolaning tabiiy rivojlanishiga yo‘ naltirilganligi zamonaviy chet tili metodikasining kommunikativ va faoliyatga asoslangan tamoyillari bilan uyg‘ unlashtiriladi.

XULOSA

Boshlang‘ ich ta’limda ingliz tilini o‘ qitishda Valdorf pedagogikasidan foydalanish bolaning yosh, psixologik, hissiy va ijodiy xususiyatlarini hisobga oluvchi ta’lim muhitini shakllantirish uchun muhim metodik imkoniyatlarga ega.

Tadqiqot natijasida Valdorf pedagogikasining ritm, takrorlash, taqlid, hikoya, san’at, musiqa, harakat va ijodkorlikka asoslangan elementlari boshlang‘ ich ingliz tili ta’limi bilan mazmunan uyg‘ unlashtirilishi mumkinligi aniqlandi.

Taklif etilgan metodik model maqsadli, mazmuniy, jarayonli va natijaviy bloklardan tashkil topib, ingliz tilini bolaning faol ishtiroki, ijodkorligi va real kommunikativ faoliyati orqali o‘ zlashtirishga yo‘ naltiriladi.

Valdorf pedagogikasining asosiy pedagogik qiymati ingliz tilini faqat grammatik va leksik birliklar yig‘ indisi sifatida emas, balki bola faoliyati, tasavvuri, hissiyoti va ijtimoiy tajribasi bilan bog‘ langan ta’lim mazmuni sifatida tashkil etish imkoniyatida namoyon bo‘ ladi.

Shu bilan birga, ushbu pedagogik yondashuvni O‘ zbekiston boshlang‘ ich ta’lim tizimiga tatbiq etishda uning tarixiy-falsafiy asoslarini mexanik tarzda ko‘ chirishdan ko‘ ra, ilmiy asoslangan va metodik jihatdan mos elementlarini milliy o‘ quv dasturlari, kompetensiyaviy yondashuv va zamonaviy ingliz tili o‘ qitish texnologiyalari bilan integratsiya qilish maqsadga muvofiqdir.

Kelgusidagi tadqiqotlarda taklif etilgan metodikaning tajriba-sinov asosida samaradorligini aniqlash, boshlang‘ ich sinf o‘ quvchilarining ingliz tiliga bo‘ lgan motivatsiyasi, lug‘ at boyligi, tinglab tushunish va og‘ zaki nutq ko‘ rsatkichlaridagi o‘ zgarishlarni empirik jihatdan o‘ rganish muhim ilmiy vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘ YXATI

1. Steiner, R. (1996). The Education of the Child: From the Standpoint of Spiritual Science. Anthroposophic Press.
2. Steiner, R. (1995). Practical Advice to Teachers. Anthroposophic Press.
3. Steiner, R. (1996). The Kingdom of Childhood. Anthroposophic Press.
4. Easton, F. (1997). Educating the whole child, “head, heart, and hands”: Learning from the Waldorf experience. Theory into Practice, 36(2), 87–94.
5. Uhrmacher, P. B. (1995). Uncommon schooling: A historical look at Rudolf Steiner, anthroposophy, and Waldorf education. Curriculum Inquiry, 25(4), 381–406.
6. Rawson, M., & Richter, T. (Eds.). (2000). The Educational Tasks and Content of the Steiner Waldorf Curriculum. Steiner Waldorf Schools Fellowship.
7. Nicol, J. (2016). Dancing in the Streets: A City Symphony for Waldorf Education. Steiner Books.
8. Nicholson, P. (2000). The Waldorf Movement. Routledge.
9. Lillard, A. S. (2012). The Science Behind the Genius: Waldorf Education in the Twenty-First Century. Waldorf Early Childhood Association.
10. Harwood, R. C. (2010). Learning from Waldorf education. Journal of Philosophy of Education, 44(3), 429–446.